

קת או הנת

מחזור
חובר והוצג בביה"ס לפו"מ

הנפשות:

- סרגי סימוביץ' — גנרל, מפקד כוחות-פרטיזנים של טיטו בהרי מונטנגרו.
- פלוקנדל — קולונל בריטי, מסופח אל צבא טיטו.
- אוקלהומה — מיד, קצין-קישור אמריקאי.
- פולקובניק רוגולוב — נציג בריה"מ.
- אנדרה דה'יוניי — קומנדנט, נציג צבא-צרפת-החפשית.
- אריך פון-שטרוהיים — אוברסט-לויטננט גרמני, בשבי הפרטיזנים.
- "פבושקה" — בעל-הבקתה הזקן.
- קצין-זוטר במפקדה של סימוביץ' — מפקד מותיקי הפלמ"ח, שימש כקשר של קצין בריטי במלחמה השנייה.
- אברשקה — מפקד, מותיקי הפלמ"ח.
- יוסקה — מפקד, מותיקי הפלמ"ח.
- פליכס — בתו של בעל-הבקתה.
- סטנקה —

שלושה מפקדים מותיקי הפלמ"ח, אברשה, פליכס ויוסקה, נפגשים בשלהי קיץ 1949 בקפה נוסבאום שליד חוף ימה של תל-אביב. שנים מהם חזרו זה עתה מיישיבה במטה-הכללי, בה נדונו בעיות מבנה-המטה והמפקדות בעוצבות צה"ל; ואילו השלישי — פליכס הקיבוצניק — חוטף שעת-מנוחה מתפקידו כגובר-חוף. בין שתיה לאכילה מספרים השנים בלעג ובכוז על הדברים ששמעו באותה ישיבה ועל ההצעות שהועלו שם.

אברשקה: [ששקע ברגעים האחרונים בהרהורים] שמעו, לאחר מחשבה שניה — נדמה לי שאנו נחפזים לחרוץ משפט. כולנו יודעים יפה איזה אי-סדר שרר ביחידות שלנו בזמן המלחמה, כמה מרץ בוזבו בגלל ארגון לקר — או בגלל חוסר ארגון. איני בטוח שההצעות החדשות ה'הן הנבונות, אבל אין לי ספק שצריך לעשות משהו! הברירה בין "לימוד מנסיגות של עמים אחרים" ובין "דוקטרינה לאומית מקורית" אינה פשוטה כל-כך, ואין אנו היחידים והראשונים המתלבטים בשאלה זו. נודמן לי כבר פעם להיות נוכח בדיון לזהט, שנערך אמנם הרחק מכאן — אך ממש באותו ענין.

פליכט: על איזה דיון אתה מדבר?

אברשקה: הרי זכור לכם שבשנת 1942 נשלחתי על-ידי הסוכנות לצנח ביוגר-סלביה. שירתי אז בתור קשר של קולונל מהאינטליג'נס הבריטי — אחד בשם פלוקנדל, שהיה קצין-קישור מסופח למפקדתו של גנרל סימוביץ', ראש הפרטיזונים של טיטו בהרי מונטנגרו. באותה תקופה שוב לא היו הפרטיזונים של טיטו קבוצות-גריליה קטנות המסתתרות בתוך כוכים או מערות. אותו סימוביץ' פקד על כוח אשר הגיע בגודלו ל-10.000 לוחם, ושלט למעשה על מחוז עצום, שגודלו פי-שנים מהגליל שלנו. והנה, למרות היקף כה גדול של גופים לוחמים ושל משימות, פעל הגנרל בלי כל מטה של ממש.

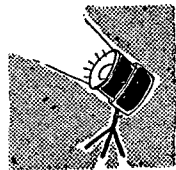
היה שם משהו, אך משהו זה דומה היה יותר למטהו של גוסטב-אדולף השבדי או אולי של אטילה מלך-ההונים. כתריסר קצינים-זוטרים נקראו אמנם בשם קציני-מטה, אך לא היו למעשה אלא יוני-דואר, שהרי כל מה שעשו הסתכם בהעברת פקודות ודוחים. לפעמים היה סימוביץ' עורך גם התייעצויות, אך הללו היו דומות יותר לישיבה של ועד איגוד-פועלי-המחט. המשבר, כמובן, לא איחר לבוא. אני זוכר את זה כאילו היה זה היום. המפקדה של סימוביץ' היתה מוצנעת במרומי הר נישא. בבקתתו של איכר סרבי זקן. (האורות מתעממים בהדרגה)

מערכה עיקרית

בטרם הוארה הבמה שנית — נשמעות מנגינות וקולות-רקע האופייניים למלחמת-העולם-השנייה: "נתלה את כבסינו על קרזיגפריד", "לילי-מרלן", צריחות של היטלר, נאום של צ'רצ'יל, וכיוצא באלה. הולכים ומתגברים קולות-קרב. לבסוף משתתקים גם הללו, ונעימה סרבית עממית נשמעת.

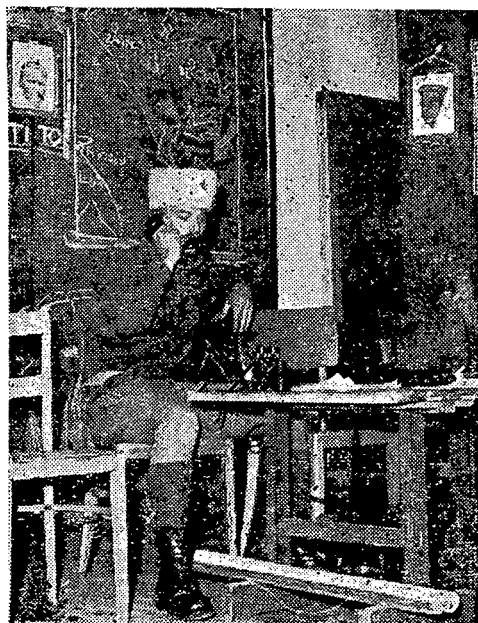
לעיני הצופים נגלית בקתה קטנה — מפקדתו של גנרל סימוביץ'. בפינה אחת גחון קיריל, בעל-הביקתה הזקן, כשהוא מפרנס את האש בכירה. בפינה אחרת יושב אברשה אצל מכשיר האלחוט, כשאזניות צמודות לאזניו. במרכז — שולחן גדול, עליו ניצבים מספר מכשירי-טלפון, פזורים ניירות, תיקים-משרדיים ומערכת כלים לקפה-תורכי.

גנרל סימוביץ' מהלך בחדר בעצבנות, וסימני עייפות ניכרים על פניו.

סימוביץ': [בטלפון] כן! כן, כאן סימוביץ'! לא, בשום אופן! 500? 500 אמרת? לא יתכן!

תגיד לאפסנאי המטומטם הזה! למי? כן לאיבנוביץ', שיגמור סוף-סוף את דו"ח-
המבצעים מאתמול. כבר דרשו אותו מן המפקדה הראשית לפני שלוש שעות. מה

עם הסיוור-האלים על מוצב 14?
הוא כבר ביצע אותו? בסדר.
עכשיו עזוב את ענין הקשר ונגר-
מור את המצוד המזופת הזה.
איפוא נמצאים כרגע הגרמנים?
תיפח נשמתם. אתה לא יודע?
בשביל מה מיניתי אותך עוזר
לקציין-מבצעים? הרי אמרתי לך
מאה פעמים שאתה אישית אח-
ראי לכל התצפיות. מתי תתחיל
להיות קציין-מטה? שלח אלי
מיד את השליש [סוגר את הטל-
פון בכעס]. [טלפון שני מצלצל.
וסימוביץ' טורף את השפופרת
בקוצר-רוח]. כן! מדבר! הלו,
הלו, הלו, מי זה מפריע לכל
הרוחות? הלו! אה, כן, אני שו-
מע. כן, צריך לפוצץ את הגשר
מיד. טון וחצי יספיקו לך? בסדר,

תיקח שני טון. את המפתח תוכל לקבל אצל קציין-המודיעין. מתי? אחרי שיגמור
להעתיק את תכנית המחסנים, הוא יגש אליך. טוב, תהיה בריא. [מקנח את הזיעה]
אברשה, כבר השגת את המפקדה הראשית?

אברשה: עדיין לא, חבר גנרל.

קציין-זוטר: [מתפרץ לחדר] חבר גנרל, חבר גנרל, ה.ס.ס. נמצאים כבר בגיא. לא הרחק מכאן.

סימוביץ': [לובש ארשת קרירה] אז מה?

הזוטר: [נרגע] כלום. עוד מעט יביאו אותם הנה. איבנוביץ', האפסנאי, הקיפם מכל עבר
ושלח אליהם רץ שייכנעו. והם נכנעו.

סימוביץ': התקשר עם איבנוביץ' ואמור לו שיביא את המפקד שלהם אלי מיד.

הזוטר: [יוצא מן הבקתה וכעבור דקות מספר מוכנס קציין גרמני. הלה מצדיע ב„הייל היטלר“].

סימוביץ': שמך?!

הגרמני: 263588 אוברסט-לויטננט אריך פון-שטרוהיים [בגרמנית].

סימוביץ': אני יודע יפה שאין לי כל סיכוי להוציא ממך אף מלה אחת בלי לטפל בכ טיפול
„פיסיו-טראפיי“, אך הפעם יש לנו לשוחח אתך על בעיה תיאורטית גרידא. אני
זקוק לעצה בענין עבודת-מטה וארגונו. התיאות להשתתף עמנו בשיחת רעים
בענין זה? עד כמה שאני יודע יש לכם, הגרמנים, חולשה לנושא זה — אחרי הכל
הייתם אתה הראשונים שפיתחתם את תורת המטה-החדיש, מטה שהיה לדוגמה

לצבאות העולם מזה יובל שנים. דומני שזו סיבה מספקת לנקוט בכלל של „גופלס אובליג“.

הגרמני : הר גנרל, שמי 263588 אוברסט-לויטננט פון-שטרוהיים ; לא תציל ממני מאומה בדרכים המחוכמות שלך. הגזע העליון לא יולך שולל ע"י צאצאי ההונים.

סימוביץ' : בסדר, לא אאלץ אותך למאומה. רק תשב ותאזין לשיחה מענינת. את היתר תעשינה יהירותך והגאווה הגזעית, שכל-כך הרבו לטפח בך מנהיגך. [פונה אל קצין-זוטור] זמן לכאן מיד את קולונל פלוקנדל. ואם הגיע כבר אוקלהומה, קצין-הקישור האמריקאי, זמן גם אותו. כן, כמובן, תקרא גם לנציג הרוסי, פולקובניק רוגולוב. [לאחר שיחה טלפונית של מה-בכך מעיץ סימוביץ' בניירותיו ורושם מספר הערות, כשהוא לוחשן בקול רם] ...השליטה בגייסות... המפקד והיחידות... הלוקת תפקידים... יחסים בתוך המטה... הטיפוס של קצין-מטה... [נכנסים בזה אחר זה: פלוקנדל ואוקלהומה. לוחצים ידים ומביטים בתמיהה אל הגרמני].

הזוטור : מיור דה-יוניי, הצרפתי, רוצה להיכנס.

סימוביץ' : [לזוטור] שוב שכחתיו. הכנס אותו [דה-יוניי נכנס ומתישב בכעס] [אל היתר] ובכן, רשמתי לפני זה-עתה את הנקודות העיקריות המטרידות אותי, ושעליהן אבקש לחוות דעתכם :

- א. איך צריך לארגן את אמצעי השליטה בקרב ?
  - ב. האם אין המטה גורע מזיקתו הבלתי-אמצעית של המפקד אל הגייסות ?
  - ג. מה היא חלוקת התפקידים הנאותה בתוך המטה, ומה צריך להיות סדר העדיפויות והבכורה של הפונקציונרים השונים ?
  - ד. אלו יחסים יש לפתח בין המפקד ומטהו.
  - ה. מה הן התכונות וההכשרה הנדרשות מקצין-מטה טוב ?
- זהו דומני שיש פה סדר-יום לקורס מלא בפו"מ, אולם אם לא נתחיל — לא נגמור אף פעם. ובכן, את מי „חולבים“ ראשון ?

פלוקנדל : אצלנו בצות לא נוהגים להצביע, המדריך קובע בעצמו מי המשיב...

רוגולוב : זהו מנהג אימפריאליסטי מובהק. סימוביץ', תמהני עליך. איני סבור שמרכסיסט נאמן צריך ליטול עצה מקפיטליסטים. אך מאחר שאתם, אנשי טיטו, חשודים בין כה וכה — אנסה לחוות דעה בבעיה אחת שבה היתה לי הזדמנות להתנסות באופן אישי : זוהי בעית דרכי-השליטה של המטה על הקרב. לפני כשנתיים הייתי עוזר לקצין-מבצעים של רגימנט שפעל בחזית הפינית. עלי הוטל לפקח על פעולותיהן של יחידות-המשנה ולדאוג למגע הדוק בין הגדודים ובין מטה הרגימנט. הקשר הקוי והאלחוטי היו לקויים מאוד, ולא היתה שום דרך אחרת לקיים שליטה יעילה על הגייסות. אגב, כזה היה או המצב אצל מרבית היחידות של הצבא-האדום. יומיים לפני יום ה-ע קיבלתי את הפקודות מן הדיבזיה, ובו ביום כינסתי את מפקדי הגדודים ומסרתי להם את הוראות מפקד הרגימנט למבצע-הפריצה. למחרת בבוקר הצטרפתי לגדוד השני, כשתפקידי היה לפקח על פעולתו בקרב. כיאות לקצין אמיץ, פניתי מיד אל מוצב-הפיקוד של הפלוגה שנעה-בראש. כאשר התחיל הקרב, הייתי משקיף כל הזמן על פגיעות הארטילריה שלנו בעמדות האויב.

הייתי קשור. על-ידי טלפון עם מפקדת הגדוד; ובאמצעות המרכיזה שלו — עם מוצב-הפיקוד של הרגימנט. וכך העברתי ידיעות שוטפות על מהלך הקרב. ההתקפה התפתחה יפה, ומוצב-הפיקוד של הגדוד השני הועבר קדימה. עתה הצטרפתי אליו. מעמדתי החדשה יכולתי לראות גם את הגדוד השלישי, שצריך היה לכבוש את הכפר שמימין. עם עלות השמש נוכחתי שיחידות הגדוד השלישי רותקו ע"י אש מקלעים מן הכפר. הודעתי זאת מיד למפקדת הרגימנט, דרך קו-הטלפון שבינתיים נסלל אל המוצב החדש. בשעה 0930 החל יורד שלג סמיך, ושוב לא יכולתי לראות מאומה. מאחר שלא היה עדיין קשר אל הפלוגות, השתררה מבוכה בעמדת-הפיקוד הגדודית. המצב היה בלתי-ברור. הלכתי איפוא קדימה, אל הפלוגות, וכאן התברר לי שההתקדמות נעצרה. אך לא היה כל קשר לאחור. חזרתי למפקדת הגדוד ומסרתי דו"ח על המצב לרגימנט. בשעה 1200 החל להתבהר — ומיד ראינו את יחידות הגדוד השלישי נסוגות מן הכפר במהומה ניכרת. לפתע התקשר מפקד הרגימנט והודיע לי שמג"ד-שלוש וסגנו נהרגו, ושעלי ליטול את הפיקוד על הגדוד ולהפסיק את הנסיגה המבוהלת.

שאלתי ממג"ד-שנים כתריסר אנשי משטרה-צבאית, כדי שיסייעו לי לעצור את חיילי גדוד-שלוש בנסיגתם המבוהלת; אם נחוץ יהיה — אפילו באש. בשעה 1300 הצלחתי לרכו סביבי כ-60 חיילים ויצרתי קו-הגנה ארעי. יומיים הדפנו את התקפות-הנגד של האויב וביום השלישי, לאחר שהוחלפנו על-ידי הגדוד הראשון, חזרתי לתפקידי במפקדת הרגימנט.

כפי שאתה רואה, התפקיד הראשון של המטה הרוסי הוא הפיקוח הרצוף על פעולת היחידות. עובדי המטה אחראים אישית בפני המפקד על הפיקוח. נוסף על כך, צריך קציני-המטה של העוצבות המבצעיות להיות מסוגל ומוכן בכל עת ליטול פיקוד על יחידת-משנה. מטה הרגימנט ישתדל תמיד להשתמש לכך אך ורק בקצינים בעלי נסיון-קרב עשיר, ומחובת קציני-המטה לשמור, בשירותם זה, על קשר הדוק עם הגייסות.

פזוקנדל: מהו בעצם ענין הפוליטרוקים אצלכם? מעולם לא הצלחתי להבין ענין זה כהלכה.

רוגלוב: עוד בשנת 1918 פירסם החבר סטלין את הפקודה המפורסמת „קומיסר-העם למלחמה“.

סימוביץ: סלח לי, זה היה טרוצקי ולא סטלין.

רוגלוב: [מצטלב] ישמרני האל, איזה חילול השם! מכל מקום, בפקודה זו מוגדר תפקידו

של הקומיסר כך: — „עליו לודא שהצבא לא ייהפך לגוף נפרד מהאורגניזם של המדינה-הסובייטית בכללותו, וכי בנין הצבא לא ייהפך למרכז קנוניות ומכשיר לפעולה נגד הפועלים והאיכרים“.

כן קבעה פקודה זו שהקומיסרים והמפקדים יטפלו במטות בחליפת המכתבים, וששום פקודה שמוציא המפקד לא תהיה ברת-תוקף, אלא אם כן חתם עליה גם הקומיסר. בעיקר היו הקומיסרים ממונים על ענין האספקה — שהוא הנושא העיקרי והחיוני ביותר בעבודת המטה הרוסי אפילו עוד בימי הצאר.

סימוביץ: ידידי רוגולוב, איני יודע מה בדיוק הגיע אתכם להנהיג שיטה משונה זו, אבל אני מודיע לך, מרכסיוזם או לניניזם, הקומיסר הראשון שמישהו יעזו לשלוח אלי ימשיך לנהל לי את האספקה מהקבר...“.

פלוקנדל: בכלל מתקבל הרושם שאצלכם סומכים מעט מאד על המפקדים. כי הרי שיטת הקומיסרים פירושה: שני מפקדים בכל יחידה, כשהסמכות — לא תמיד ברור בידי מי היא נמצאת.

אוקלהומה: אשר לסיפורך המרתק בבעית השליטה בקרב, קולונל רוגולוב, אני רואה שאין כל ערך לאותיות של האלף-בית הרוסי שציירנו על מכשירי-הקשר אשר שלחנו לכם לפי הסכם „החכרו-והשאל“. כנראה שאינכם מסוגלים להדביק את קצב הטכניקה... [נשמעת שריקה עזה, כולם מתכופפים בבהלה] מממ... — מה זה?

רוגולוב: רק „ספוטניק“ קטן שכזה...

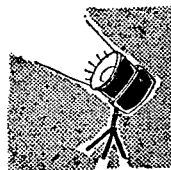
אוקלהומה: את בעית השליטה בקרב אנחנו פתרנו לחלוטין. יש מכשירי אלוטו בשפע, בעזרתם אפשר להרכיב רשתות החל מרשת פיקוד וכלה ב...רשת סומפריילד. הבעיה היא לדעתי: היחסים בין המפקד ומטהו, כי כפי שאמר פעם נג'רל זקן: „יש מפקדים שאינם זקוקים להתייעצות; הם חוקרים בעצמם את הבעיה, מחליטים בעצמם ומטילים על פקודיהם לבצע. קציני-המטה ישמשו בשבילם, לכל היותר, שליחים-אישיים ורצים בדרגות גבוהות“.

אולם מפקדים מסוג זה, אשר יצליחו בקרב, אתה מוצא אחת למאה שנה. בדרך כלל אי-אפשר בלא התייעצות.

הגרמני: [אשר ישב כל העת בקשב רב, וניכר עליו שהתאפק מאוד שלא להיגרר אל תוך השיחה ולהביע דעתו, התפרץ] ופרידריך הגדול, ומולטקה? [ומיד הוא מתחרט על התפרצותו].

אוקלהומה: אמרתי לך: אחת למאה שנה. אולם תן למפקד להקיף את עצמו במספר אנשים עצמאיים, כשכל אחד מושך את העגלה לכיוון אחר ואילו לו-עצמו אין די כוח לגבש עמדה משלו — והרי לך אדם שיהא נגרר אחרי דעה זו או אחרת, עד שסופו לנחול מפלה. לכן, כשאני אומר „התייעצות“ — הכוונה היא לשיקול קולקטיבי בקרב חוג מצומצם של קצינים מוכשרים, מומחים במקצועם, שכל אחד מהם, בתחומו המקצועי, חושב בשביל המפקד — ובסופו של דבר מספק לו את הידיעות הדרושות לו להערכת-מצב שקולה. וזאת ברצוני להדגיש — הבעיה ב„הא“-הידיעה היא

*) כאן, כמוכן — כאשר גם בכמה הודמויות קודמות — נראה כי התלהבות מחברי „המחזור“ גברה על חובת הדיוק-ההיסטורי שלהם, שכן שום מפקד ב„צבא הפרטיונים“ של טיטו — אשר דוקא מבחינה זו היה שונה לחלוטין מרוב כוחות-הפרטיונים שברוסיה של שנת 1918 — לא יכול היה כלל להשיב תשובה כזו.

קבלת ההחלטה ע"י המפקד. אך ללא נתונים מספיקים ומדויקים יקשה עליו להחליט או שיקבל החלטה גרועה.

האיכר : ברבו! ברבו! אצלנו בימי הקיסר פרנץ־יוזף עליו־השלום היו נוהגים לספר בענין זה את הסיפור הבא :

„פעם החליט מפקד הצבא פלדמרשל רדצקי לרדת אל העם ולראות איך הוא חי. הוא יצא לאחד הכפרים בבוהמיה והביע את רצונו לעבוד בעבודת המשק.

האיכרים, שאהבו אותו מרחוק, החליטו לדפוק אותו והסילו עליו ביום הראשון להעמיס שקים כבדים, מלאים תפוחי־אדמה, על העגלות הגדולות. המרשל, אף כי זקן היה, עשה עבודה פנטסטית. במשך יום אחד העמיס יותר עגלות מאשר החסון שבאיכרי הכפר. נכמרו רחמי האיכרים עליו ולמחרת נתנו לו עבודה קלה : לברר תפוחי־אדמה. כשבאו בערב מצאו אותו יושב לפני הערימה הגדולה, הבלתי־ממוינת, כשבידיו שני תפוחי־אדמה והוא שוקלם זה מול זה. תמחו האיכרים ושאלוהו : „אדוננו המרשל, הרי אחמול עבדת כל כך יפה, מה קרה היום ?“ — „אה, אמר המרשל, כאן צריך להחליט !“

דה ויני : סבא, הרי את המעשיה הזו מספרים אצלנו על המרשל פטן.

אברשה : אל דאגה, בעוד שש שנים, כאשר נלחם את מלחמת השחרור שלנו, יספרו אותו סיפור עצמו על ה„מרשלים“ שלנו !

הגרמני : קוואטש ! איינה דומהיט ! בלאַדזין ! רואים עליך שלא קראת את ספרו של קורט הסה „דאָר פֿלד־הר־פֿסיכולוגוס“. הדרך היחידה לניהול מטות וגופים־לחמים הוא „עיקרון המנהיג“ — „פיוהר־פרינציפ“ !

סימוביץ' : אהה ! לא התאפק !

הגרמני : איך אפשר לשמוע שטויות כאלו ולשתוק ? !

פלוקנדל : מה זה הפרינציפ הזה שלכם ?

הגרמני : כבר בשנות־העשרים נוכחו המנהיגים הדגולים שלנו, שהמלחמה זקוקה לטיפוס חדש של מנהיג — כזה שיכול לפקד על הכל : — מלחמה, שביתה, כפירה־בעיקר או סגידה לאלים אחרים, שיעבוד לכת־השלטת או לפולחן־העבודה. כולם עושים מה שהוא מצוה, משום שהם מוצאים את זה לנכון. ההמונים מחפשים אליל לעצמם — והמפקד צריך להיות אליל זה. שוב אין לסמוך על ההנהגה האזרחית — הצבאיים דורשים יד של ברזל.

דה ויני : או־לא־לא ! או־לא־לא !

הגרמני : כאשר נטל אדולף היטלר את השלטון בוטל הנוהג הנלוו, שהיה נוהג בצבאנו מימי הקיסרות, לפיו היו ראש־המטה והמפקד אחראים במשותף ובמידה שווה להכרעות בקרב. בפנקס־לשירות־המטות־הכלליים בעת מלחמה, בשנת 1936, פירסמו הגנרלים פון־פריטש, שהיה מפקד הצבא, וראש מטהו גנרל בק את ההנחיה, לפיה נושא המפקד באחריות מלאה ובלעדית על מעשיו, ואילו קציני־המטה נושא רק באחריות־יעוץ. קציני־המטה אינו אלא עוזר ומבצע את הפקודות. האידיאה של הקרב מתרקמת במוחו של המנהיג — ואך ורק בראשו־שלו. לקציני־המטה ישנה זכות להציע הצעות — אך

אין לו זכות לעמוד על כך שעצותיו תובאנה בחשבון. שוב לא באה בחשבון השטות שהיתה נהוגה בימי הינדנבורג ולודנדורף, לפיה היה קצין-המטה רשאי לדרוש שדעתו, אשר לא נתקבלה, תירשם בפרטיכל כדעת-מיעוט, וכהצדקה-מראש למפלה אפשרית.

סימוכין: אכן, אכן, כאשר פורעים את כל השטרות פורעים גם את הגרועים ביותר.

יחסים בין המפקד ומטהו

אוברסט-לויטננט אריך פון-שטרוהיים

- "המפקד נושא באחריות מלאה ובלעדית על מעשיו. קצין-המטה נושא רק באחריות יעוץ. זכותו להציע הצעות, אך אין לו זכות לעמוד על כך שעצותיו תובאנה בחשבון."
- "בין כל הקצינים במטה חייבת לשרור דעה אחת ויחידה, דעה אשר תהיה השלטת. יתר על כן, הזכות והחובה להגיש דעה זו למפקד נתונה לאיש אחד בלבד — ראש המטה. גם אם דעה אחת זו לא תמיד היא הטובה ביותר — הרי במידה ותינקט פעולה עיקבית, ואם ימשיכו בהתמדה ברעיון המרכזי שלה, הרי שהמשימה תושג לבסוף."

קולונל פלוקנדל

- "ארבעת תפקידי העיקריים של קצין-המטה הם:
  - לספק למפקד נתונים הנחוצים לו לעיצוב החלטתו;
  - לודא כי המפקד יודע את כל התוצאות העלולות לצמוח מהחלטתו;
  - לודא שהחלטות המפקד תובאנה בצורה הטובה ביותר לידיעת הדרגים החייבים לבצע;
  - לפעול כ"סוכנו" של המפקד, או כבא-כוחו בזמן היעדרו."
- "כל עוד לא נפלו ההכרעות, מוטל על קצין-המטה להעמיד את המפקד על טעותותיו; אך משעה שהחליט המפקד החלטה חייב קצין-המטה לקבל על עצמו לפעול לפיה וכרוחה, בנאמנות בלתי-מסוייגת."

מיוזר אוקלהומה

- "המפקד הממוצע זקוק להתייעצות עם מטהו. בשבילו — זהו שיקול קולקטיבי בחוג קצינים מצומצם, מוכשרים ומומחים במקצועם. כל אחד חושב בתחומו המקצועי בשביל המפקד, ובסופו של דבר הם מעשירים את המפקד בידיעות הדרושות לו להצרכת-מצב שקולה."

פלוקנדל: כל התורות הללו מוכרות היטב. כאשר תולים במצביא גאוניות מופרות, מסתרת גם בינתם של קציני-המטה ונעלמת העזתם להציע הצעות אמיצות, ואת הריבית משלם — פון-פאולוס.

דה ויני: פון-שטרוהיים! עליך אני באמת מתפלא. תורותיו של מולטקה הרי היו אשיות חינוך כקצין — ואיך לא קראת את תזכירו הידוע, על אודות ה"תאוריה של יחסי הפיקוד והמטה"? הוא אומר שם במפורש: "יש מפקדים שאינם זקוקים לעצה, אך הללו מופיעים אחת למאה שנה בקושי. מרבית המפקדים אינם מסוגלים לפעול ללא-יעוץ. יעוץ זה חייב, במקרים רבים, להיות תוצאת שיקול משותף של מספר אנשים קטן, בעלי יכולת ונסיון, המסוגלים להעריך כראוי את המצב."

הגרמני: תמשיך, פרנצוזה, תמשיך — עכשיו רק תגיע לעיקר. מה אומר מולטקה בשורה הבאה?: "ארגון ההירארכיה-הצבאית חייב להיות בנוי כך שיבטא כפיפות מלאה, אפילו במחשבה ולא רק במעשה. בין כל הקצינים במטה חייבת לשרור דעה אחת ויחידה בלבד, דעה אשר תהיה השלטת. יתר על כן, הזכות והחובה להגיש דעה זו למפקד חייבות להיות נתונות לאיש אחד בלבד — הלא הוא ראש-המטה. גם אם הדעה האחת הזו לא תמיד היא הטובה ביותר — מסתבר כי במידה ותינקט פעולה עקבית, וימשיכו בהתמדה ברעיון המרכזי שלה, הרי שהמשימה תושג לבסוף."

גנרל סימוביץ' נכבדי, אין טעם להמשיך את הויכוח בינינו ובין הקצין היהיר הזה. אשר לענין עצמו, רוצה אני להצביע בפניך על מספר נקודות שהתגבשו, כתוצאה מנסיון שתי המלחמות, בקרב צבא בריטניה.

ארבעה הם תפקידיו העיקריים של המטה : —

- א. לספק למפקד נתונים הנחוצים לו לשם עיצוב החלטתו ;
- ב. לודא כי המפקד יודע את כל התוצאות העלולות לצמוח מהחלטתו ;
- ג. להבטיח שהחלטותיו של המפקד תובאנה בצורה הטובה ביותר לידועת הדרגים החייבים לבצע ;
- ד. לפעול כ"סוכנו" של המפקד, או כבא-כוחו בזמן העדרו.

בצבא של מדינה דמוקרטית מתעצבים היחסים בין המפקד ומטהו בדרכים שונות ; על-פירוב — כתוצאה של שיווי-משקל מסוים בין אופים של האנשים השונים המהווים את צות-העבודה שמנהל את הקרב. מובן שבשונות כזו יהיה תמיד המפקד הגורם הבכיר, ואילו מטהו — כפוף לו. אך כפופות זו אין פירושה "יס-מנ"יזם"*. כל עוד לא נפלו ההכרעות, מוטל על קצין-המטה להעמיד את המפקד על טעויותיו. אך משעה שהחליט המפקד החלטה, חייב קצין-המטה לקבל על עצמו לפעול לפיה וברוחה, באמנות בלתי-מסוייגת. הסכנה העיקרית טמונה, לדעתנו, בעיצוב מוטעה של היחסים בין קציני-המטה ובין הגייסות. מטה עשוי ליהפך למחיצה בין המפקד ולוחמיו, במגעו זיקה ישירה בין השנים. במלחמת-העולם הראשונה לא הצלחנו להימנע מתקלה זו, והתוצאה היתה בלתי-נמנעת. קצין-מטה הפך לשם-גנאי, שניתן לכל נמושה. היחידות שנאו את קציני-המטה, לעגו להם, ראו אותם כנחותים ולא ראו את חשיבותם בניהול מלחמות.

(*) "נוהג של אומריהן בכל" — המער.

המטה — וזיקתו של המפקד אל הגייסות

קולונל פלוקנדל

● "מטה עלול ליהפך לחיץ בין המפקד ולוחמיו, במנעו זיקה ישירה בין השניים... על המטה לעזור לגייסות בביצוע משימותיהם, וליצור בשביל היחידות הלוחמות תנאים טובים לחימה, להקל על מצוקתן ולהמעיט אבודותיהן ע"י שירותים טובים, מודיעין מעולה ותכנון מבצעי נכון."

אוברסט-לויטננט אריך פון-שטרוהיים

● "הדרך היחידה ליצור קציני-מטה טובים היא ע"י טיפוחם כמעמד מיוחד ונפרד מיתר קציני הצבא."

קומנדנט אנדרה דה ויני

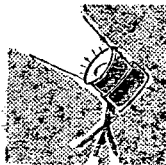
● "קציני-מטה שיהיה נפרד ושונה מיתר קציני הצבא, יאבד את אמון הגייסות ואת שיתוף-הפעולה מצדם."

ואמנם, למה אפשר לצפות מהגייסות אם עוזרו הראשי של הגנרל הייג ראה את שדה הקרב של מערכת פאשנדייל — היא "מערכת-איפרי-השליילית" — רק ימים רבים לאחר ששלח שם להורג עשרות אלפים מחייליו? וכשראה לראשונה את השדה — פרץ בבכי מר, ביבבו: "אלוהים אדירים! האם אלו הן הביצות אליהן שלחתי את אנשי למות?" המפקדים מהדור החדש למדו את הלקח. כשהגיע מונטגומרי למדבר-המערבי וקיבל את הפיקוד על הארמיה-השמינית, היה מעשה-ההראשון להעביר את המפקדה ממקומה בקהיר — שם היו קציני-המטה מבלים את זמנם במועדוני-הלילה של גיזה — אל מחנה-אהלים במדבר. רגשי-ההערכה של הלוחמים, למפקדה ולאנשיה, גברו בבת אחת לאי-שיעור, ואף הכרעותיהם של הקצינים במטה היו מוצלחות יותר משהכירו, סוף-סוף, מקרוב את תנאי החימה, ובקנותם את תחושת הקרב והחיים של היחידות בקו-הראשון. זכור, סימוביץ' יקירי, תפקידו של המטה הוא לעזור למפקד במילוי תפקידו; אך לא פחות מכך — לעזור לגייסות בביצוע משימותיהם, וליצור בשביל היחידות הלוחמות תנאים טובים לחימה, להקל על מצוקתם ולהמעיט אבודותיהם ע"י שירותים טובים, מודיעין מעולה ותכנון מבצעי נכון.

סימוביץ': [אל פלוקנדל] דברייך, פלוקנדל, דברי אלוהים חיים. אך כפי הנראה פירושו של דבר, שקציני-המטה במלחמה החדשה זקוק לתכונות מעולות ולהכשרה ממושכת. האין זאת?

פלוקנדל: או, כמובן, אין ספק ש...

דה ויני: [מתפרץ] זה כבר יותר מדי! יכולים אתם להתעלם מצרפת-החפשית וממנהיגה דה-הגול, אך לא תוכלו להכחיש שלפחות בנושא זה היתה צרפת, והנה עד היום, הצועדת בראש. שיטת הכשרתו של קציני-המטה גולדה בפריס, גם מלכי פרוסיה, כשביקשו להקים את המטה החדש הראשון, עשו זאת בעזרת קצינים צרפתיים; וכל ביטוייהם, מושגיהם, ולשון-התכתובת שלהם — בצרפתית היו. ה"אולד-אטא-מג'ור", הוא בית-הספר המעולה ביותר בעולם לקציני-מטה. המרשל ברטיה היה ראש-זרעון ראשי-המטות בעולם, בשרתו נאמנה את נפוליון תקופה ארוכה. ובכן, הכשרון הראשון לו זקוק קציני-המטה, הוא כשרון המיון. כמות העבודה הנופלת על שולחנו של קציני-המטה היא עצומה ותמיד תהיה כזו. אם לא ידע קציני-המטה לבנות את הסולת מן הפסולת ידמה לאותן בנות-דנאום שבאגדה היוניות, אשר נצטוו ע"י האלים למלא מים אל תוך חבית נקובה.

סימוביץ': קודם כבר ראינו שקצינ'המטה חייב לדעת למיין תפוחי-אדמה, ועכשיו עליו להפריד סולת מפסולת ולשאוב מים אל תוך חבית. מה עוד נדרש ממנו ?

דה ויני: מה עוד ? נדרש ממנו לבל יעשה את כל המלאכה בעצמו. מאחר וכמות העבודה היא רבה, עליו לדעת להעביר אחריות גם לקצינים הכפופים לו. תמיד יהיו לו עוזרים ועליו לדעת לנצלם.

מאידך גיסא, אין הכוונה לכך שינקוט בשיטת "Passing the Baby" («להעביר את התינוק») כפי שאתם, הבריטים, נוהגים לומר. בסיכומו של דבר, על קצינ'המטה להחליט:

א. מה יעשה לאלתר ומה ידחה למחר ;

ב. מה יעשה בעצמו ומה יטיל על עוזריו.

תכונות אחרות שיש לחפשן בקצינ'מטה טוב: חוש הומור, כושר הביטוי, הנימוס הטוב והטקט. הנימוס והאדיבות יכניסו לו תמיד, בחשבון האחרון, ריבית גבוהה. הוא-הדין לגבי תכונות הדייקנות ושלמות הביצוע, שחיוניותן לעבודת המטה אינה מוטלת בספק. ועוד לענין עבודת-הצות. לא תתכן עבודת-מטה יעילה בלי עבודת-צות טובה. האינדינודואליסט, אף המזהיר ביותר, מקלקל ומפריע יותר מכפי שיתרונותיו האישיים תורמים — ושכרו יוצא בנוקו. הוא יודקק למידה עצומה של כשרון כדי למלא את מה שחסר לו בהיעדר שיתוף-הפעולה של שאר קציני-המטה. נדירים הם האנשים המצליחים להתגבר, בעזרת כשרונם, על המגבלה הזו. ואחרון אחרון — הנאמנות: נאמנות למפקד, נאמנות למפקדה-הממונה, נאמנות לפקודים, נאמנות לחברים לעבודה; ומעל לכל — נאמנות לעקרונות וליושר הפנימי. (הוא מסיים דבריו בגוסס של נאום פטטי וכולם מוחאים לו כף).

סימוביץ': רואה אני שקצינ'המטה חייב להיות מעין «סופר-מן». איך ניתן, איפוא, לטפח קבוצת אנשים כזו? חינוכם עשוי לגזול שנים רבות. התהיה זו, איפוא, קבוצת אנשים מיוחדת בסגולותיה? או האם יש לחנך בכיוון זה את כל קציני הצבא?

תכונות קצינ'המטה הטוב

פורקובניק רוגלוב

- «קצינ'מטה היחידות המבצעות צריך להיות מוכן ומסוגל ליטול בכל עת פיקוד על יחידת-משנה».

קומנדנט אנדרה דה ויני

- «סגולה ראשונה לה זקוק קצינ'המטה היא כושר המיון. כמות העבודה הנופלת על שולחנו של קצינ'המטה היא עצומה, ותמיד תהיה כזו. עליו לדעת לבור את הסולת מן הפסולת — שאלמלא כך יהיה דימה לאחד השופך מים אל תוך חבית נקובה».
- «על קצינ'המטה לדעת להעביר אחריות גם לקצינים הכפופים לו. תמיד יהיו לו עוזרים, ועליו רק לדעת לנצלם כראוי».
- «ותכונה אחרונה — הנאמנות: נאמנות למפקד, נאמנות למפקדה-הממונה, נאמנות לפקודים, נאמנות לחברים לעבודה, ומעל לכל — נאמנות לעקרונות וליושר הפנימי».

מירז אוקלהומה

- «אנו האמריקאים הנהגנו את עקרון הרוטציה לכל האורך. קצינ'מטה הריבץ על תיקיו תקופה ממושכת-מדי הופך להיות עקר ומאוס. עליו לנשום מדי פעם את אירי-השדה הצח».

הגרמני :

לדעתנו, אדוני הגנרל, אין שום דרך אחרת ליצור קציני-מטה טובים אלא ע"י טיפוחם כמעמד מיוחד ונפרד מיתר הקצינים של הצבא. יתר על כן, לדעתנו יש צורך בשני מינים של קציני-מטה : קציני-המטה בעוצבות-השדה — וקציני-המטה הכללי.

כאשר בא שרנהורסט להקים את הצבא הפרוסי מהריסותיו, אחרי המפלה שנחל זה מידיו של גפוליון ליד יאנה, שם דגש-עיקרי בחינוכם של קציני-המטה. הוא הקים מחדש את ה"אקדמי דאג-נולסט" שיסד פרידריך הגדול, והתאים את תכנית הלימודים לחידושי עבודת המטה בימיו. חינוכם המשותף של קצינים אלה, בבית-הספר נפרד ובעלדי ובאוריה אריסטוקרטית, סייע לגבשם למעמד מיוחד, שהפך לנשוא העיקרי של המחשבה הצבאית הפרוסית. כאשר מינה המלך, בשנת 1821, את הגנרל פון מיופלינג כראש-המטה-הכללי, הושלם התהליך — והופרדו קציני המטה-הכללי-ה"הגדול" מקציני המטה-הכללי-של-הגייסות, כשאלו האחרונים משרתים בעוצבות-השדה, ואילו הראשונים מרוכזים בברלין ומנהלים את הפעולות הכלליות. אין ספק שמבנה זה הוא שסייע בידי מולטקה, כחמישים שנה אחר-כך, להפוך את הצבא הפרוסי לחזק שבצבאות העולם ולהנחיל לאוסטריה ולצרפת מפלה ניצחת בשדות דובה וסדן, ובסופו של דבר — להביא לידי איחוד גרמניה וליצירת ה"רייך"-השני.

דה ויני :

אינו שטות היא, מוֹן-אמי לאַג'נרל ! אסור לקציני-המטה ליהפך לייצור נפרד ושונה מיתר קציני הצבא ; שהרי אם יהיה כזה — יאבד את אמון הגייסות ואת שיתוף-הפעולה מצדם. אנו רואים בכל קצין וקצין מועמד פוטנציאלי לעבודת-מטה. לאחר מיון קפדני, נבחרים המוכשרים והמתאימים שבין קציני היחידות, אשר התנסו כבר בפקוד והכירו את הצבא מלמטה, ואותם משלחים לקורס קציני-מטה. נכון, אמנם, שברמות הגבוהות גורמות ההתאמה האישית וההכשרה המיוחדת לכך שקציני-המטה מחזיקים בעמדותיהם תקופות ארוכות ; אך זאת רק לאחר תקופה של נסיון ביחידה-לוחמת.

אוקלהומה :

אנו, האמריקאים, הרחקנו לכת והנהגנו את עיקרון הרוטציה לכל האורך, כיאות לצבא ששלוחותיו פרושות על-פני תבל-רבה. קציני-מטה היושב על תיקיו תקופה ממושכת-מדי, הופך להיות עקר ומאוס. עליו לנשום מדי פעם את האויר הצח של השדה. קצינים-זוטרים עוברים אף הם דרך תפקידי-מטה בדרגים הנמוכים, ואילו קציני-מטה בכירים מקבלים מדי פעם תפקידי פיקוד על גופי-צבא גדולים.

פלוקנדל :

מכל מקום, בבעית המיון של הקצינים לסוגיהם קנתה אצלנו מהלכים המימרה כי ישנם ארבעה סוגים של קצינים : —

מוכשרים ועצלנים — הללו ימונו כמפקדי יחידות ;

מוכשרים וחרוצים — הללו הם קציני-מטה אידיאליים ;

טפשים ועצלנים — אתם עוד אפשר לעשות משהו, הם על כל פנים אינם מזיקים ;

טפשים וחרוצים — את אלה צריך להוציא להורג בהזדמנות ראשונה.

ואיני צריך להרחיב ולהסביר למי מן הנוכחים כאן נתכוונתי. [כאן פורצת מהומה כללית, כשכל אחד מנסה להגן על עמדתו — עד שלבסוף מחליט סימוביץ' לסלק את כולם מחדרו].

סימוביץ' : תודה רבה לכולכם, עכשיו הואילו להסתלק מפה. לאחר שתגיעו לכלל הסכמה ביניכם נשוב ונתכנס, אני שמעתי מספיק בשביל הפעם [יוצאים].

[באנח בעיפות ופונה אל אברשה], אוף, שמעת אברשה, איזה חילוקי דעות? כל עם ותפיסתו, כל צבא והשקפותיו. וכל אחד מגן על עמדתו כזאב, ומבטל את השאר כעפרא דארעא, ובכל זאת הכל לוחמים, כשלעתים אלה מנצחים ולעתים אחרים. [נכנסת סטנקה] סנטשנקה מויה, לך אני זקוק עתה ביותר. [מביט בה ובלבושה שעה קלה] סטנקה, השמלה הסרבית שלך מוצאת חן בעיניך?

סטנקה : כן, סרגי.

סימוביץ' : ועל שמלת-שק שמעת?

סטנקה : כמובן.

סימוביץ' : ועל טרפו שמעת? על כריסטיאן דיור?

סטנקה : כן, אז מה?

סימוביץ' : ועל דונגריז ובליו-ג'ינס?

סטנקה : כן, למה אתה מתכוון, סרגי?

סימוביץ' : היית מוכנה להחליף את שמלתך הישנה בהללו החדשות, האחרות?

סטנקה : לעולם לא! השתגעתי? הללו מתאימות לשרות-אלישע שבפרים ולברודוויי. כאן, בהרים של מונטנגרו, צריכה נערה להתחרות עם הפרחים והפרפרים — ולא עם חלונות-הראוה.

סימוביץ' : רואה אתה, אברשה, לתורה כזו אני זקוק! [צובט לסטנקה בחיבה על הלחי].

[מסך]

הלקח העיקרי

מבנה גופים-לוחמים — לא-כל-שכן מבנה ממות — הוא פונקציה ישירה של התנאים החברתיים, הדמוגרפיים, הגיאוגרפיים והאיסטרטגיים של כל מדינה ומדינה; אך פועלים בו עקרונות-יסוד שהנם ישימים בכל אתר ואתר ובכל עידן ועידן. צבא המבקש לבנות לעצמו מטה — עשוי ללמוד הרבה מלקח צבאות אחרים בכל הנוגע לעקרונות אלה, אך הוא יחטיא את המטרה באם ינסה להעתיק מסגרות בצורה סכמטית. רק על-ידי ניתוח התנאים המיוחדים לו-עצמו, וסיגול מבנה המטה שלו אליהם, יצליח לבנות מפקדות שתהינה מפיקות את מירב התועלת בקרב.

